

Nghozi exirhapeni xa kokwana

Joy Gugulethu Nkukwana

Yindlu ya kokwana a yi tshame kusuhi na nsimu. A ku ri na xirhapa xa matsavu lexi un'wana na un'wana a xi navela. Eka nsimu ya kwala kusuhi a ku ri na mpfundla wo phunghela na ku delela. Mpfundla a wu nga koti ku ti lawula wu phomisa marha wu navela matsavu ya xirhapa xa kokwana. Kokwana a ri na tiboncisi, tikherotso na swimilana swin'wana swo nandziha exirhapeni xa yena.

Siki u landzelela Kokwana loko a ha cheleta xirhapa. U fanele ku switiva, Siki i munghana lonkulu wa Kokwana. Endzhaku ka siku rin'wana na rin'wana ra ku tirha exirhapeni, Kokwana na Siki, ximbyanyana xa yena, a va ta ya ekaya. Kokwana a ta sweka matsavu ya yena, va dya ivi va famba va ya eku etleleni.

Madyambu man'wana loko Kokwana na Siki va etlerile bya n'wantenyani, mpfundla wu nyandlamerile exirhapeni xa matsavu. A wu cela nkele wo suka ensin'wini wu ya nghena exirhapeni xa Kokwana. U nyandlamerile, a tshunelela swinene, a ri karhi a xiyaxiya ku tiyisisa leswaku a nga voniwi.

Thamu, thamu, thamu, a khugunyana na khavichi.

A dya!

Thamu, thamu, thamu, a khugunyana na kheroto

A dya!

Thamu, thamu, thamu, a khugunyana na zambhala.

A dya!

Loko a xurhile, a nyandlamela a famba.

Mixo lowu landzelaka Kokwana u kumile leswaku tikherotso ta yena na mazambala swi fukuriwile na minsinya ya tiboncisi yi tshoviwile na ku dyiwa. U tivutisile leswaku xana ku nga va ku ri munhu, minkawu, tintoho kumbe swin'wana swi nga endla swona. U tekile xiboho xa ku vamba darata exirhapeni xa yena. Navusiku a pfala gede ivi a yi khiya hi nketana na gancu. U tekile xiboho xa leswaku Siki u ta etlela ehandle ku va a rindza xirhapa.

Madyambu yalawo u tshamile ekusuhi na fasitere ku va a yingisela loko xanchumu kumbe munhu loko a ringeta ku nghena exirhapeni. U tshamile kona nkarhi wo leha ivi a khoma na hi vurhongo, a nga twangi nchumu.

Nimixo, u pfukile a vona leswaku gede ya ha pfariwile. Hinkwaswo swilo a swa ha tshamisile leswi a swi siyise xiswona, naswona a ku nga ri na migandlo ya minkondzo. U cheletile xirhapa tanihi ntolovelo, na Siki a ri karhi a landzelela.

Vusiku byebyo Siki u etlerile endlwini hikuva a swi ri erivaleni leswaku darata a yi sirhelerile xirhapa.

“Leswi, Siki, ko va masalamusi,” a vula mixo lowu landzelaka loko a vona leswaku matsavu ya yena ya dyiwile nakambe. U famba fambile a rhendzeleka na darata ku languta loko ku ri na laha yi nga tsemiwa hi kona. Kambe a nga kumanga nchumu.

Loko a ha ehleketa hi swona, u vonile ku pfuleka ku tsanana loku a ku ri kona exikarhi ka pala na darata. Loko a languta hi le kusuhi swinene u vonile nkele wu kulu swinene lowu na Siki a ta kota ku nghena eka wona.

Kokwana u ti vutisile leswaku xana i yini lexi nga va ka xi ri karhi xi dya matsavu ya yena. Xana ku nga va ximanga kumbe mbyana? Kambe swimanga na timbyana a swi dyi matsavu yo ka ya nga swekiwanga. Naswona a swi ngheni eminkeleni! U ehleketile swinene leswaku xana ku nga va yini lexi dyaka matsavu ya yena.

Xana i nkwahle? Xana ya dya matsavu? A nga ri na ntiyisiso. U ehleketile swinene na hi vuenti kambe a nga kumanga nhlamulo. Leswi swi endlekile vusiku. Xana ku nga va ku ri xinyenyana? Swin'wana swi hanyanya navusiku. Xikhovha, kumbe xana?

Ee, swikhovha swi tshama emisingeni, na hambi kona, a swi tumbeli eminkeleni. Kutani swi tile eka yena leswaku ku nga va ku ri mani. “I mpfundla hakunene, Siki! I xiharhi xi ri xoxe lexi nga kotaka ku ringana eka nkele luwa, naswona xi rhandzaka matsavu.” Siki onge a ngo kota ku n’wi hlamula. Siki u vukurile hi ku tsaka.

U lukile manu yo phasa mpfundla. U tekile tikherotso leta kahle, a ti boha swin'we, ivi a ti boha hi ngoti na nenge wa Siki. Siki loko a twa ku ninginika kuntsongo ka ngoti a ta khoma mpfundla hi meno. Hi siku leri mpfundla a wu ri na ndlala swinene lero a wu yimelanga vusiku tanihi leswi masiku a wu endlisa swona. Kokwana u ti endlerile swo nwa ivi Siki a ti tshamela emasaneni ya dyambu.

Mpfundla wu nyandlamerile wu tshunela ekusuhi, wu thamukela exirhapeni ivi wu vona tikheretso to saseka na ku languteka ti nandziha ti ri karhi ti ndhewula eka ngoti. Wu ti jamerile wu ti vuyisa ehansi hi xihatla ivi wu luma nenge wa Siki. Siki hi ku hlamala, u pfukile a vukula na ku hlongorisa mpfundla.

Kokwana u n'wi landzerile na rimhandzi ra yena. U tsutsumile hi le ndhaka ka Siki; Siki u hlongorisile mpfundla. Mpfundla a wu lavana na nkele wa le kusuhi. Siki a ri kusuhi na ncila wa wona. U lumile ncila swinene ivi wu tsemeka. Loko Siki a ha vukula na ku hlongorisa mpfundla enkeleni, ncila wa wona a wu vulula.

Ku suka siku rero, mpfundla wu vile ni ncila wo koma. Ku fikela na namuntlha, timbyana ta ha hlongorisana na mimpfundla na mimpfundla yi tsutsuma timbyana. Hambiswiritano, mimpfundla a yi yimanga ku dya matsavu. Loko wo tshuka u vonile xirhapa xo saseka xa matsavu, u nga tiyisisa leswaku mimpfundla a yi le kule.